

Ravno tako je priporočila vredno Steinovo: „Das zeichnende Kind“, ali pa Kopčičevi risalni zvezki v Gradcu; poslednji deli ste po stigmografični metodi osnovani. Dobro še vedno služi dr. Jarišova knjiga v 4. razr. Ako si si omislil prva tri naštetá dela in jih nekoliko premišljeval, dobil bodeš veselje do risanja po stigmografični metodi.

Torej pa kmali napravi na tvojo platneno šolsko tablo male bele, rumene ali pa rudeče pike z oljnato barvo. Potem pa nagovarjaj, da si učenci kupijo ali table ali pa papir pikčasti. Kedar se je večina učencev s takim papirjem oskerbela, pričénja se risanje čert, kotov, trikotov, četerokotov in drugih slik, ki so sestavljeni iz teh podob i. t. d. po metodi, ktera je v dotičnih izgledih, ali pa ktero si se iz raznih izglednih delov sam sestavil. To, kar so učenci v šoli narisali, znajo domá še enkrat in pa čednejše ponoviti. Težke slike naj včasí tudi z ravnilom izveršé, da so lepše in okusnejše. V viših razredih pa tudi v nižjih, naj prevlečejo primerna risanja z rudečo, višnjevo ali s kako drugačno tinto, ali pa tudi s tušem. Da je pa tudi risanje z barvami (koloriren) v ljudski šoli mogoče, da se pod umnim vodstvom, pri izvedenem učitelju risajo tudi glave, ornamentí, cvetice, stavbarije, nad tem ni dvombe. Dokazale so to razstave pri učiteljskih zborih v Zagrebu, Ljubljani in drugod

To svoje še pomanjkljivo razlaganje o nauku, ktereга se je nemo-goče le teoretično naučiti, o katerem je torej težko z besedo dovelj razumljivo dopovedovati, sklenem s serčno javno prošnjo do gosp. F. Stegnarja, c. k. šolskega nadzornika v Idriji, da bi on, kot strokovnjak v risanju med slov. ljudskimi učitelji, nas slov. učitelje o tem nekoliko v „Tov.“ podučiti blagovolil.

Lapajne.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

28. Med abecedarje so se povračevali Slovenci radi, ker to jim je bilo vsaj prosto polje! Jako prostrano se je onim junakom odpiralo celó l. 1848, kadar prinesó Novice same v 6. listu posebej latinsko oznanilo vesoljnega alfabeta, to je, novih čerk za vse Evropejske narode in jezike; vendar v tistem listu pravijo, da slovenski pesnik 1848. leta v stari Bohoričici bi bil enak možiceljnu s kito 1790. leta!

Čerka morí, duh pa oživlja; in res se je duh slovenski oživljal tedaj vidoma. Čim bolj so ga vkléпали in krotili, tim bolj se je razprostiral in povzdigal. Mladi duhovniki so ga budili v malih šolah po deželi; domoljubni učitelji p. Kersnik, Martinak, Globočnik i. t. d. po srednjih, latinskih in licejskih; poleg Metelkota v bogoslovnih je za

J. Zupanom čisto slovensko učiti jel duhovno pastirstvo J. Poklukar. Kakor je v Čbelici popéval Prešern, tako je po Novicah jel J. Koseski. Kako so pa tudi njegove pesmi, n. pr. Slovenija Ferdinandu l. 1844, Bravcam Novic h koncu l. 1845 v spomin (»Sveta pokažite lik domače navade in misli, — Biti slovenske kervi bodi Slovencu ponos«), Kdo je mar l. 1846, Novice bravcam ob novim letu 1847 (»Urno tedaj kresavnike v dlan, zedinite iskre, — Dajte zasvetiti luč, množite, širite plam, — Ino ne motite se, če pisano gleda protivnik. — Tudi naroda otes je slavniga čina poslopje«) itd. itd., vžigale mlade Slovence, vzlasti učence; to se skor popisati ne more. Tihi potok, ki je dotlej rosil lepe senožeti in ravne polja slovenske, bi bil moral narasti še v mogočno reko, da bi bila zadostovala; toda — namesto reke se razlije povodenj, in

Kakor divji natok serditiga morja se vzdigne,
Kadar vihar globočin zemlji se v drobno zbudí,
Brezdnov valove napne, peneče na brege dervivši,
S tminami krije ostrov, ki ga razbiti ni moč,
Sivo pečovje ječi, v korenu se tresejo gore. —

Tako, kdo reče zakaj, je vrelo nebrojno narodov — Vsakega konca sveta — l. 1848. Cesar Ferdinand I. dá 15. marca svojim državljanom vstavo, in nova doba se prične takrat tudi narodom slovenskim. Prenavljati in prestvarjati so jeli po vseh krogih, po vradnijah in sodnijah, posebno po učiliščih. V Ljubljani so se zbirali šolski ravnatelji in učitelji, ter posvetovali o slovenskem nauku, o napravi slovenskega vseučilišča itd. V Gorici je bila že napovedana slovenska šola v dveh tečajih, in J. Irkič se ponudi, da hoče v ljubljanskih viših šolah vsaki teden trikrat razlagati slovenščino; tedaj oznani Fr. Metelko, ces. učenik slovenskega jezikoslovstva, zboru 11. majnika, da hoče svoje učeništvo slovenskega jezika razširiti (Vorlesungen über die erweiterte sloven. Philologie) in nekako po izgledu talijanskega dokončati v dveh tečajih. „Z veseljem, pravijo Novice, je zaslišal zbor hvale vredni namen učeniga gosp. profesorja — in dr. Bleiweis je v imenu novo izbujene slovenšine g. Metelkota očitno in serčno prosil, naj bi gosp. profesor opustili svoj pravopis in se brez odlašanja poprijeli našiga sedanjiga pravopisa, kateri, akoravno tudi ni brez pomanjkljivosti — ima to prednost za se, de je bolj občinski. Dobro sicer vémo, de ima tudi naš sedanji pravopis še nektere protivnike — pa ktera reč na svetu nima protivnikov? Še katoljška vera ni brez njih!

Mi nobenimu ne branimo, de naj za-se piše, kakor koli hoče — od očitniga učenika pa pričakujemo, de se v sedanjih časih naj ne zoperstavlja občinskim vošilam. Upati gré tedej, de gosp. Metelko bojo prijazno spolnili želje novo izbujene slovenšine! Še enkrat prosimo“.
(Novic. l. 20, str. 84.)

Koj 16. maj. je dal Metelko prošnjo o premémbi slovenskega jezikoslovnega nauka svojemu ravnateljstvu, naj jo pošlje do ministerstva. Kako se je rešila in kako se je vravnal potem nauk slovenski, ne vém; to pa vém, da je vsled tega vstala nova „čerkarska pravda“ l. 1848, v kateri se je očitno oglasil Metelko sam.

Pomenke o vprašanji, kako in koliko bi bil slovenski jezik precej vpeljati v šole in kancelije, sproži v Novicah P. Hicinger, ter piše l. 24. str. 98: „V zdanjih latinskih šolah bi se znala pervzeti bolj popolnoma slovnica, in semtertje tudi kako prestavljanje iz slovenskiga v latinsko in iz latinskiga v slovensko. To bi se lahko zgodilo, de bi se le stol za slovenšino iz desete šole (bogoslavstva) v prvo ali drugo latinsko ponižal. Do zdaj je bilo res nekoliko čudno, de smo se nar pred učilr nemšine, po tem latinšine in grekšine — more biti tudi italijanskiga, francozkiga in angležkiga — slovenšino pa smo čisto v némar pustili; ali pa, kateri smo šli k bogoslavstvu, smo še popred hebrejsko, sirsko, kaldejsko in arabsko imeli, preden je bila slovenšina. na versti! Pesništvo in govorništvo v slovenskim jeziku se je prostovoljno že davno začelo v višjih latinskih šolah — že per ranjeim M. Čopu smo včasih kak slovensk izdelik dali; zdaj je tega veliko več.

V modroslovskih šolah bi lahko bila slovenska filologia kakor tudi latinska.

Per bogoslovcih je ravno duhovno pastirstvo v Ljubljani, kar sostavnost in učenost tiče, v slovenšini tako visoko povzdignjeno, de je komaj še kaj vošiti itd.“

„Slovenski jezik ni otrok“ — je kazal v Novicah že prej M. Ambrož; v 26. listu pa o Hicingerjevem nasvetu piše: „To je bilo vse prav. Jez še to-le pristavim, de naj bi, ker nam bo zdej več slovnice potreba, gosp. Metelko popravili svojo sicer slavno gramatiko, de bi bila nekoliko krajši in v sedanjim pravopisu pisana, kakor so gosp. Murko v drugim natisu tudi s svojo hvale vredno gramatiko storili. Čerke, ktere gosp. Metelko terdijo, so — naj nam resnice ne zamerijo — tako neprijetne, de jih nikakor ne moremo vabilo slovenskiga jezika spoznati. Nočemo jim odreči, de imajo kake posamesne prednosti, za občni slovenski jezik pa niso.

Res je, de ne rabimo imenovanih čerk v Novicah in v drugih spis-kih, pa tudi to ni prav, da učijo v šoli tak pravopis, ki je v občinstvu že zdavnaj overžen. Zakaj bi visoka učenost tega častitljiviga gospoda učenika ne hotla potrebam sedanjiga časa se ukloniti? Rodovitno seme, kteriga bi sejali v prid domovine, bi potem obilni sad rodilo. Kolikanj zdaj obžalujemo, de se to ni že davnej storilo! Kaj pomaga kramarju

blagó, če ga prodati ne more? Čimu je visoka učenost, ako se med ljudstvo ne razširi?"

Besede le preresnčne, ki pa tudi kažejo, kako močno so razumni možje čislali Metelkota. Bilo se mu je tedaj podáti ali na mir ali na boj; on pa — kaj storí?

Iz šole za šolo.

Kako naj učenci pervenci beró „Abecednik“.

Učenec pervenec naj se v „Abecedniku“ uči razločno in urno brati, in naj se vse vadi važnejše in lože stavke tudi zapisati. To je prva in naj poglobitnejša namera pri „Abecedniku“. Pri tem pa naj učitelj pazi:

1) da učenec nič ne bere, kar ne razume. Učitelj mora vsako besedo posebej in vsaki stavek učencem na tanko razložiti.

2) Učitelj naj pri učencih budí veselje do branja. Izbira naj za učence posebne mične vaje, ktere naj bolj na drobno obdeljuje in z mičnimi popisi pojasnuje; izreke, molitvice in lahke pesnice naj učencem razlaga in potem priporoča, da se jih iz glave učé.

3) Varuje pa naj se, da slabši učenci „Abecednika“ ne beró iz glave, kajti tako branje ne budí duha, in je v veliko pogubo pri branji.

Kako naj se učenci pervenci vadijo slovnice.

Da se učenci že na prvi stopinji vadijo slovnice t. j. v jezиковem uku, treba je, da precej ko znajo pisati, učé se, besede in zloge šteti in zlagati.

Učitelj naj učencem kaže, da imamo besede, pri kterih pri izrekovanji počakujemo, postavim:

Učitelj. Kako ti je imé?

Učenec. Janez.

Učitelj. Izreci to imé prav počasi, in pazi, kolikrat ga izgovoriš.

Učenec. Ja — nez.

Učitelj. Ja — nez ti je imé. Janez je ena beseda, pa je predolga, da bi se v eni sapi izrekla. Kedar jo izgovoriš, moraš enkrat prejenjati. To, kar se enkrat v eni sapi izgovori, je en zlog. Koliko zlogov ima tedaj beseda „Ja — nez“? Kteri je prvi zlog?

Za temi vajami pridejo vaje, pri kterih se zlogi delé v posamne glasnike ali čerke, potem v samoglasnike in soglasnike in kako se samoglasniki družijo s soglasniki, ločljivi in neločljivi soglasniki i. t. d.